

САҢА ОЛОХ

Чурапчы үчүгүчүк хаһыата

2010 жыл
Тохсунньу
26
КҮНЭ
ОПТУОРУНЬУК
№6
(10093)

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2010 жыл - Учуттал сыла

ТУЙГУНТАН ТУЙГУННАР МУҢУННУЛАР

Чурапчыга үөрэнээччилер бааллара

Хас сылын ахсын үтөскө кубулуйбут туйгуннар бааллара байыла "Айылмаан" Сыныаланг кишинер тохсунньу 19 күнүгөр буолан ааста. Бу күн үчүгэй үөрөхтөөх, актыыбынай, спорду өрө тушут үөрэнээччилер ааттара аатташа.

Дьоро киһиэр үөрэнээччилери улуус баһылыга Семен Яковлев, улуус баһылытын социальнай боһуруостарга салбырааччы Дария Пермякова, улуус Муһуһарын председатели Василий Гуляев, үөрөх управлениетын начальнига Василий Коркин, ыччат политикалар отдел начальнига Николай Дьяконов кыттыһыны ылыһар. "Бөлбөт кыахыгынан Учуттал сылыгар көмөлөһүөхпүт, төһүү күүс булуохпүт", - диир туран Николай Дьяконов Учуттал сылын символун дохсун ыгыс тыаһыан Василий Коркинга туттарда. Василий Николаевич бары муутубут дьону, үөрэнээччилери эрдэлээтэ, бу сылы өрлөр "Иванкига харды" научнай-практической конференцияга 26 диплому, ол иһинер 7 лауреат аатын, ыбылгарын, республикага үлүс үлөтө буолбуттары иһитинерда Семен Ильяржиковт: "2009 с. 300-төн тахса ортоскуоланы бүтөрбүтэ. Олортон 99 % орто, үрдүк үөрөхкө киирдилэр. Эдэр ыччат сыллар үгүс өрүттөөх үлэ барда. Учуттал сылыгар да былааннар бааллар. Иванкига орлор ордук техникескэй үөрөхкө киирэн үөрэнээччилэр буоллар диир баа санаалаахпыт. Бары бүтүүн кыттыһан үлөхтөхтүгүнэ үгүһү кыайыахпыт дии санабын. Орлор, учууталларгыт тылларын үрдүктүк тутан, эппиттириг, бирэбит биллэрини ылыһан үгүс дьон буолан тахсыахпыт диир эрэнэбин", - диир санаатын үлэһинига Улуус Муһуһарын депутаттары ааттарыгтан Василий Васильевич эрдэлээн туран, сотору кэминэн улууспуттар газ ситимэ, Алларан Бостээхкэ тиһир суол кэлэрин баллээтэ, онуоха тех-

ническэй идэлэр наадаларын ытла. Салгы баһытан бастын үөрэнээччилэргэ, спортсменарга, общественниктарга наараадалары туттардылар. Ол курдук, 10-с, 11-с кылаас туйгун үөрэнээччилэрэ Алартан "Иванкига харды", улуустаары олимпиадалар призердара, "Алар кэскилэ" орлор общественной түмүүлэриг лидере Сардана Копырина, Бахсыттан "Хотугу сулу" конкурс финалиһа Надя Барашкова, Мырылаттан улуустаары олимпиадалар, конференциялар кыттыһаахтара Маша Сергеева, Чурапчытаары орто оскуолаттан нуучча тыллар улуустаары олимпиада призера Туйтара Гурьева, улуустаары гимназияттан "Сыл нэмэһинэ - 2009" аат хаһаайына Салла Колесова, дуобат, саахымат күрөхтөһинилэриг кыайыһаахтара Надя Мацдарова, Дириттан "Виртуозы руля" конкурс кыайыһаахтара Петья Луконцев, Кытаанахтан "Иванкига харды" НПК кыайыһаахтара, призер Мотя Собакина, Одулуунтан үөрэнээччилэр региональной олимпиадаларын призера Уйгу Лаврова, Чурапчы 2-с №-дөөх орто оскуолатыгтан "Иванкига харды" улуустаары, региональной конференциялар дипломаннара Валера Сергеев "Туйгун үөрэнээччи", Алартан Хорватияга буолбут восточнай единоборство кыайыһаахтара Миша Сивцев, Арылбаахтан

мас тардыһыгытар Саха сирин чемпионы Андрей Пугачев, Мугудайтан "Зарница" күрөх чемпионы Антон Васильев, Одулуунтан мас тардыһыгытар Саха сирин чемпионы Ньургун Седелинцев, Сылантан улуустаары, республикатаары теннис күрөхтөһинилэриг призерэ Эркин Сивцев, Чурапчы орто оскуолатыгтан боксара Саха сирин чемпионы Алеша Романов, интернат-оскуолаттан чэргэки атлетика чемпионы Таяя Васильева, тустууга аан дойдутаары турнир призерэ Алеша Коркин, волейболта Саха сирин чемпионы Сергей Фроловт, аан дойдутаары дуобат күрөһин чемпионы Алеша Собакина "Чулуу спортсмен". Амма орто оскуолатын "Арылы" хаһыатын редактора Салла Дьячковская, Болтоһоттон "Сага олох" хаһыат, "Хотугу сулу" биэрини эдэр корреспондента Салла Новгородова, Сылантан "Олоҕо дойдугутар аан дойдутаары культура" фестивал лауреата Айта Платонова, Төһөйтөн улуустаары КВН "Көрөөччүлөр биһирэбиллэрэ" номинация хаһаайына Кристина Боржова, Хадаартан экология, география, физкультурага улуустаары олимпиадалар кыттыһаахтара олимпиадалар улуустаары, республикатаары олоҕо күрөһин лауреата Иниат Каземовт, Чакыр орто оскуолатын президентэ Ганя Адамов, Чурапчы орто оскуолатын президентэ Маша Жергина, Чурапчы 2-с №-дөөх орто оскуолатын президентэ Салла Репетинова, улуустаары гимназияттан улуус бэри дьаһалларыг атыһабыһы кыттыһаахтара Ньургун Якулия "Бастыг общественник" үрдүк ааттары ылыһар. Алар орто оскуолатын 10-с кылааһын үөрэнээччилэ Миша Сивцев орлор ааттарыгтан эрдэ тылы, учууталларыгар, улуус баһылыгар, улуус Муһуһарын председателигар махталын эттэ.

Түмүкэ Семен Яковлев: "Наараадаларыг орлорго, эһиэхэ, бүгүн урагы күтү. Бу күнү олоххут тухары өрүү санаы сыйдыаххыт. Эһини историяга хаалдыгыт. Куруутун бу курдук иһини күөһүгө сыйдыгыт", - диир баа санаатын эттэ. Бу кэмэ Ороһуоскуотаары концерт сааралла. Салла Семенова, Петья Монастырев көрдөөх-нардаах кэксэһинэригэн иһилэн-сааралан ылыһылар. Бары наараадаларыг орлорго, учууталлары кэмэит сага сылыгын эрдэлээбит уонна өссө үрдүк септинниг баарыгыт.

Аграфена КУЗЬМИНА.

МУГУДАЙ БАҢЫЛЫГЫН БААЛА

Дойду Президентэ Д. А. Медведев 2010 сылы Учуттал сылыгын биллэрбитэ. Итинэн сөгүтөрөн Мугудайга Ыччат сылын түмүктүүр уонна Учуттал сылын үөрүүлээх баһылыга-майыгыга аһар нэһилээк баһылыгыг баала бөрт тэрэһиниэ-ахтык ытыһылыны.

Бу түмүгүгэ ыалдьыгытарынан "Мин Сахага сире-XXI үйэ" хаһыаһын дирекциягыгтан И. С. Емельников, улуустаары үөрөх салаатыгтан Е. П. Любимова, оскуола куратора И. Г. Винокурова, М. П. Окочешникова, Чурапчыгтан биһир дойдутаарыг М. И. Лоскин, Д. Д. Пермякова, Чурапчытаары түмүү (сал. Я. П. Окочешников), Дьоксуоскэй куораттаары Мугудай түмүү (сал. М. И. Коркин), Саха Республикатын Экономикага министрствотын бюджетнай политикага департаментын салайааччыга М. М. Прокопьев буолдулар.

Корсүүгү чэрчигинэн ытыһылыгыт "Төгүүк оскуола" нэһилээк иһини сайдар суолун, үбүлүүдээх тэрэһиниэр тустарынан сүбэ кэксэтин буолла. Чуолаан космофизик-учуунай, Ленинскэй бириэмийэ лауреата Д. Д. Крастыльников төрөбүгэ 90 сылыгн боллээтэһин, Учуттал сылын тэрэһиниэриг тула элбэх кэксэтин таарыста.

Кыһа өтүгүг нэһилээк олохтоохторугар аһамыг дьоро кыһа Мугудай орто оскуолатын учууталлары харыйа тула баал үкүүтүнэн сааралла. Нэһилээк баһылыга К. И. Пермяков дьонун-сэргэтин, ветеран учууталлары Учуттал сыла аһылыгыгынан эрдэлээтэ, биһир дойдутаарыгар, ыалдыгыгар махтал этэн туран эрдэ суруктары туттарда. Оскуола директора А. А. Федоров коллектив сылаагы үлэтин, ситиниэриг сардапта. Билэри "Туймаада" вокальной ансамбль уолагытара, оскуола коллективин улахан кочера кииргэттилэр. Бу тэрэһиниэ нэһилээк иһини сайдыгыгар төһүү күүс буолара саарбага суох.

Д. СОЛОВЬЕВА.

СӨПТӨӨХ ХОНТУРУОЛ ЫТЫЛЛАР

Чурапчы улууһунаары государственной техникескэй надзор инспекцията улууска баар трактордар, самоходнай тутар-тагар уонна атын массьявалар, киилэр прицептарын техникескэй туруктарыг хонтуруолдуур. Инспекция график баһылыгынан ити ааттамыгт техникаларга техникескэй көрүүнү ыттыта.

Барыга 42 төригтэ уонна хаһаайыстыба хаһылына. Бу көрүүгэ "Чурапчы суоллара" ААО, "Дорожник" ХЭТ, "Мелиоратор" ААО, "Дорстрой" ХЭТ, "Мындарайы" ТХПК, "Чыаллара" ТХПК, "Комплек" баһынай хаһаайыстыба, "Төһүгэстээх" баһынай хаһаайыстыба эппиттөрөстөөхтүк сыһыаннастылар. Инспекцияга учуоска турбут 1256 техникагтан, прицептан техникескэй көрүүгэ 1047 киилэригэнэ (84 бырыһыан). Итинтан 1000-та техникескэй көрүүнү ирдэбилигэн аастылар (79, 6 бырыһыан). Сыл аайы көрдөрүү ахаана эбиллэн иһар. Ол курдук 2006 с.-250 уст., 2007 с.-500 уст., 2008 с.-800 уст. этэ.

Улууспутугар трактордар уонна самоходнай массьявалар капиталнай өрөмүөнөриг ыттар мастарыскыгай суох. "Чурапчы" МТС коллваллары шиньонкалыр уонна толлиннай агварагулары регуляторкалыр эбит буоллаһына үлэтэ тохтотулунна. Онон ити үлэлэри чаһынай предпринимателлэр онороллор.

Лизингтен ытыһылыгыт техника инспекциянан регистрациялар уонна учуоска туруоруллар. МТЗ уонна минтрактордары, сүһүбүн, "Туймаада-лизинг" лизинговкай компания атыһылыр, биһини улууспутугар киири филиала баар.

Чурапчы улууһун государственной автономияныгтыһыан Российской Федерацияга не дьаһалаа министерствотыг 1995 с. бас ыйын 23 күнүгүгэриг 1/3046 №-дөөх баалаһыаннагыгар олоһурут 2009 с. бас ыйын 15 күнүгүгэриг бирикээһинэн "Трактор" месичинига профилактической дьаһаллар ытыһылынылар. Трактордары, самоходнай массьявалары бөрөбизеркалээһин түмүгөр 24 бөрөтокуол телорулуны. Итинтан 3 суолунан сылдылы быраабылатын кэһин, 3 кэһиниэ регистрационнагытарын иһин, 9 техосмотру барбастарын иһин, 4 тракторист-машинист дастабырыаннагыта суох уруула орлорбуттарын иһин, 4 регистрационнамыг докумуоннара суоһун иһин, 1 техникатын категориягыгар ыттарга көгүдүүр биллээтэ суоһун иһин. Кэһиниэр административнай кэһиниэр кодекстарыгар олоһуран 4100 солк ыстараангылар. Барыта 228 операция ытыһылыны. Ол иһинер 194 регистрационнаһыгна уонна хос регистрационнаһыгна, 34 учуоттан үһүдлууга. Итигэрэ 156 государственной регистрационнай баһыг бөрүлүннэ. 39 кииһиэхэ тракторист-машинист дастабырыаннагыта туттарылыны.

2009 с. улууска трактордары уонна самоходнай массьявалары бас бисээччилэригэн суолга ден-оһол таһаарылыгыта. Улуустаары государственной техникескэй надзор инспекцията 2008 сылтан "Технадзор-3" программадан үлэһир.

В. СИВЦЕВ.

Чурапчы улууһунаары государственной техникескэй надзор инспекциягыг начальнига.

О. Луһитиннэргэр

2009 сылга Республика үрдүнэн 1741 баһаар буолбута боллээтэһинэ, 2008 сылга 1939 баһаар буолбут (10,2 %-нан арыһаабыг). 2009 сылга баһаарга 98 кииһи олбут буоллаһына 2008 сылга 104 кииһи (5,7 %-нан арыһаабыг).

Онтон Чурапчы улууһугар 2009 сылга 29 баһаар буолбут буоллаһына, 2008 сылга 15 баһаар буолбута боллээтэһиниэ (93 %-нан элбээбит). Дьон баһаарга былдыһаһыта 2009 сылга 3 түбөлгө буоллаһына, 2008 сылга-1 кииһи (133 %-нан элбээбит).

Баһаар тахсар сүрүн биричииниэтинэн баһаарынай нуормага эппиттээбөт оттулар оһохтор, эргэриг электрооборудованиены, аһарас уоту туттуу буолаллар. Кэһиниэ кэмэ чаһынай гаражтарга баһаар тахсара үксээтэ. Ол курдук, 2010 сыл тохсунньу ый аһаарыгар техника былдыһаһылаах 3 баһаар таарыста. Онон, чаһынай гаражтаах дьон, гаражыг оһоһун, сылыгар электрооборудованиеларыгын көрүнүөххүтүн наада. Баһаарынай нуорманы саһатан эгэр буоллаһа, оттулар оһох айаарыг иһингэр 50x70 см кэһинээх тиһир ыттыһын баара ирдэбиллэр (ыттыһын үрдэ бөһ-сага суох, ыраас буолуохтаах). Тиһир оһох суоһуттан баһаар тахсыбатын туһугар истиниэгтан уонна да атын умайыгн сөптөөх сирдэртэн оһох тэйбегэ туруохтаах, буруу тахсар турбата иһки хос буолуохтаах.

ЕСАВИН.

Чурапчытаары уоту утары сулууста эгэрэһини сэргэтер үлэ инструктора.

ДЬОН-СЭРГЭ ТУҢУГАР БОЛБОМТО КУҢҮҮРЭР

Чурагчы улуунун социальной көмүскэл управлениетин 2007 сылтан Парасковья Дмитриевна Елисеева салайар. Бу нанилвонньо кизиг арагатын кытта ыкса алгыһар, олус эшпэтинэстээх, кизиг далааһыннаах үлэни толорор тэригтэ күн бүгүн үлэтэ-хамнаһа күүстүү оруйлар. Олус чаастатык кинир уларыһылар управление тэтимин өссө күүһүрдэн бизэрлэр. Үлэ хаамыгыт, тахсыбыт уларыһылар билиһиннэрэ бүгүн хаһыангыттар начальник П.Е.Елисеева ыалдыттылар.

– Парасковья Дмитриевна, аастыт сыл элгини үлэбит сүһүрүн туох түмүктэри бирэрдэ?

– Аастыт сыл натуральной чапчэтиилэри харчыга көһөрүүлэринэн сабаламмыта. Ол эбэтэр кварталнай төлөбүр, электроэнергия норматив быһыытынан төлөөгүлэр эбит буоллар, 2009 сылтан хас бир ирдиги чапчэтиини туһанааччыга уу харчынан байаларын сөгүтүрүлүбүт.

2008 сыл ахсынны 16 күнүсүрү 643-3 №-дээх “СР дьыа көргөтүн, ийэ, аҕа буолууну уонна ор аймаҕы көөгүсээһини” сокуон ытыллыбыта. Ол сокуон 2009 сылтан үлэрэ кинирэн, 3-тэн үһүс уһууһун уонна оскуола саастаах оҕолорго компенсационнай төлөбүр 2 тыһ.солк буолла. Бу өгөһөн прожиточнай минимумта тийбэт дохуоттаах дьон туһаналлар. Үһүс ортун төрөспүт дьыа көргөтүн 25 тыһ.солк харчы көрүлүнү. Ону таһынан 30 саастарын туола илтик эдэр ыал бастагы оҕолоругар 4 тыһ.солк көмө харчыны ытталлар.

– Күн бүгүн коллективка үлэһиттэригит кимнээхтэригит? Туох үлэни толоролоруигит?

– Мин солбууһааччым Лидия Васильевна Тосукаева саҕа буолар үлэ ветераннарын кытта, кинилэр докумуоннарын толорууга үлэлэһэр. Тэригтэлэри кытта коллективнай дуогабардарын көрүү, регистрациялааһын эмгэ кини үлэһит кинирэр. Тэригтэ үлэ сыһыаннаһыгыттар мөккүөр тахсар түтэһигэр быһаарсар. НСОТ юригиттэрин нормативнай-правовой аакталар төһө сөпкө толоруллубуттары, ФОТ (үлэ төлөбүрүн фондата) төһө сөпкө тыараллыбытын бэрэбиэркэлэр.

2009 сылтан “специалист-реабилитолог” дьон саҕа штат арыллыбыта. Бу дуоһунаска билиги тэригтэбит бир бастыт үлэһитэ, СР социальной сулууспатын туйгуна Лилия Анатольевна Гоголева анана. Дьыа олоор кырдыаҕастары, инвалигиттэри кытта үлэлэһэр социальной отделениены сөнүдүссэй Анастасия Васильевна Васильева салайар. Кини санаторнай-курортнай путевкаларын хааччыһыа, байаларын сатаан көрүмэт буолбут дьону эппэһэ үлэһит докумуоннарын толорор. Кылаабынай специалист Ася Егоровна Макарова 16-гар дьэри саастаах орлор пособиелары үлэлэһэр. Кини үлэһиттэр төрөспүт орлор көрүлүр бир кэмнээх пособиены, албах орлоох дьыа көргөтүн көрүлүр компенсацияны аһаһын кинирэр. Өссө төсүл бэлэтиэххэ наада, бу барыта кини эһэһэ кыаммат арагатыгар ананар пособиелар. Сүрүнүтүр специалист Дорофеева Сардана Михайловна кыаммат дьыа көргөтүн 1,5 сааһар дьэри саастаах орлор көрөн олорор пособиены ылар, үлэтэ суох дьонго харчы кэмэйин быһаарыта үлэни толорор. Ону таһынан эдэр ыал бастагы орлутар, үһүс орлор төрөспүт кыаммат ыалга, бир кэмнээх харчылаахтарга, социальной пенсиялаахтарга бир төлөбүрү көрүү барыта кини

билигиттэн көһөртөрүөхтэрин сөп.

– Бир сүрүн үлэһиттэригит дьыа олоор кырдыаҕастары, кыамматтары кытта үлэ буолар. Ити чаһыгар үлэ хайдах барарыгит?

– Маньаха орто-урууга, көрөр-харайар кинигэ суох 60 саастарыттан тахсыбыт эр дьон уонна 55 саастарыттан тахсыбыт дьахталлар хапсаллар. Оттон көрөр кинигэ суох инвалигит кини саһыттан тутулууга суох билиги көрүүбүтүтөр кинирэр. Маньах дьону кытта үлэлэһэр отделениыбыт 22 үлэһиттээх. Билигин, туругунан, социальной үлэһит Чакырга уонна Толойго эрэ суох. Ол эрин иннигитин баар буолуо дьон эрэнэбит. Улуус үрдүсүн барыта 107 кырдыас, инвалигит дьыа көрүүтэ баар. Оттон 1 – сэрин ветерана, 70 – үлэ, тыыл, көрүлүтү ветерана, 36 – инвалигит (3 оротто сыһааччы). Бирдин социальной үлэһит көрүүтүтөр 5-6 киһи балаһыанна быһыытынан сыһарыллар.

Социальной отделение үлэһиттэр өссө тыыл, үлэ ветераннарын санаторнай-курортнай сыһааланнарын быһаарыа, студент орлор социальной стипендия ытталлары аһаҕа ыспыраапканы бизэри, саһын сиппит байаларын сатаан көрүмэт дьонго эппэһини олохтоһун уонна инвалигиттэр дьыаһыттар сөгүтөх кырдыаҕастары, инвалигиттэри олохтоһун кинирэр. Тыыл ветераннарга бөксө санаторнай-курортнай путевкалар туһаналлар. 60-тан үһүс саастаах үлэ ветераннара, үлэлэһэр буолууларына, 20% төлөбүрдээх путевкалар туһаналлар. Бу путевкалары министерство бэйэтэ тыларан аһаҕаһа билиги үлэһиттэбит. Маньах путевкаларын туһанан баалаахтар мин ааптар сайабылыанна туһароллор наада.

Студент орлор стипендия ытталлары форма 2 ыспыраапка бэриллэр. Ирдэнилэр докумуоннар маньахтар: студент паспортын куюуһа, үөрэһини туһунан ыспыраапка, дьыа көргөн дохуотун ыспыраапка.

Сокуоннай саһын сиппит байаларын кыаммат дьону эппэһэ ыһыһыан урукку кэмнэр үлүс дьаһалтата дьыаһыттар эбит буолууларына, билигин билиги үлэһиттэр кинирэр. Быйыл билигэ маньах көмөр наадыһан I сайабылыанна түстэ. Онуоха комиссия дьаһал таһааран, үлэ сабалаһа. Быйыл Үрэх-Күөрөттөһү кырдыаҕастар дьыаһыт сабыллан, олохтоохтор бары Дьокуускайга көспүттэрэ. Ошон интернат-дьыаһыт барыан баалаах дьон билигэ докумуоннарын түһэрэхтэрин наада. Сыл ахсын улууспутугар сөгүтөх, байаларын кыһаан көрүмэт дьон аһаһа элбээн иһэрэ дьыаһыттар.

– НСОТ чаһынан үлэ хаамыгыта хайдах барыарыгит?

– Билигин бары эйгэр хамнас аарылыһытын саҕа система кинирэн эрэр. Бу дьаһалы олоххо киллэрэр Уураахтары, Бйаахтары муниципальной тэригтэлэр дьыалаҕа киллэриллэрин, олохтоох муниципальной таһымга нормативнай аакталар төһө сөпкө ыһыһылыгыттары, ФОТ туттулуутун, үлэ хааччыһытын тупсарар аналлаах материалнай көрүлэһин (стимулирование) критерийдэрин, балаһыанналар оҕоһулууларын, хамнас алын кэмэйин туугууну сорох тэригтэлэргэ былаан быһыытынан ыһыһахпыт.

– Коллективнай дуогабардары оҕорууга тэригтэлэр үлэлэрэ хайдарыгит?

– Тэригтэлэр коллективнай дуогабардарын бэрэбиэркэлэһини үлэһиттэр сүрүн салаатынан буолар. Хас бирдин тэригтэ улахангыттан-кыратыгтан тутулууга суох коллективнай дуогабардаах буолуохтаах. Үлэ харьахаллаах, үлэһиттэр социальной көмүскэллээх, сокуоннары туугууну ирдэбит быһыытынан өйдүү салайааччылаах тэригтэлэр коллективнай дуогабарга болгоһолорун уураллар, профсоюзтары кытта үлэлэһэллэр көстөр. Бу аһыгы кэм ирдэбили сорох үлэһиттэр, профсоюзтар, тэригтэлэр салайааччылары сөгө өйдүү илестэрэ хомотолоох. Түгэһини туһанан, тэригтэлэр коллективнай дуогабардарын хаттаан көрүү, бэрэбиэркэлэһин, хардарыта үлэ ыһыһылаахтарын сөгүтөбит.

– Үлэ ветерана буолааччылартан туох докумуон ирдэнэрин билиһиннэригит дуо?

– Саха Республикатын “Үлэ ветерана” буоларга дьахтартан 35 сыл, эр киһиттэн 40 сыл үлэ ыһаастаах буолуулары ирдэнэр. Манна ор сылдан колхозка, совхозка үлэһит хамнас аһаһыбыт кэмэр үлэ кини сиппиттэр киллэриллэбэтэх буолууларына, архып ыспыраапкатынан эрэ дакаастанар. Кини кинигэ чаһына, баһынай хаһаайыстыбаларга үлэлэһиттэргэ пенсионнай страховой усунуос төлөмүт буолуохтаах. Урукку үлэ ыһааһын пенсионнайга курдук туоһу суругунан көрдөрүүлэрэ ыһыһылыбат. Хаһаан да архып ыспыраапката буолуохтаах. Ити таһынан үлэ ветерана буоларга 4 орлор төрөтөн 8 саастарыгар дьэри көрбүт, иһиттэригит, “Утуһуһаах аат” иһиттэригит үлэһиттэр, “БАМ-ы туугу иһин”, “Ууга түспүттэри быһааһын иһин” кэтээллэри, “11-с пятилетка ударника”, “11-с пятилетка эдэр гвардееца” аактары ыһыт дьон буолуохтары сөп. Балары таһынан араас ведомственной наҕараадалар болгоһор ыһыһылааллар.

– Инвалигиттэри реабилитациялааһыгит уларыһылар бааллар дуо?

– Хас бирдин инвалигит, ор инвалигит ИПР дьыа, ол эбэтэр тус реабилитация программатын ыһыһахтаах. Онуоха реабилитолог бу программа хас бир салаата тууларын уонна кинилэргэ анааһыт реабилитация техникусскай сирэһиттэрини туһаналларын контуруоллуур. Ортопедической атах таһаһыгар наадыһааччыларга аһаһа этээххэ, маньаха медико-технигическай аакта оҕоһулуохтаах Сотруугаарта республикатааҕы инвалигиттэри уонна ветераннары реабилитациялыыр кинитан ортопед-быраастар, сурдологическай кинигэн сурдолог-быраастар мэлэстэлэр таһан дьоммутун көрөн улахан көмөнү оҕорбуттара. Маньах көрүү сыл ааһы ыһыһылар үлэлэһит. Быйыты дьылаһыт комиссия кулун тутарга кэлэрэ быһааннар. Ошон көрдөрүү баалаах инвалигиттэри докумуоннарытын илдэ үлүс дьаһалтатын дьыаһын 4 №-дээх кабинеттар кэлэн сүбэлэһиттэригит ыһырабыт.

Болдуруу суох тахсыбыт техникусскай сирэһиттэригит наадыһар инвалигиттэр учуокка турар быраастарыттан направление ылан, МСЭ ыспыраапкатын илдэ кэлэн сайабылыанна

туһардэхтэринэ, тус реабилитация программатын ыһыһахтаах реабилитолог көмөлөһөргө бэлэм.

2007 сыл ахсынны 1 күнүсүрү 306 №-дээх “Транспортнай сирэһиттэлэри бас билдөчүлэр гражданскай эшпэтинэстэрин эбэтэр тэлимэй страховкалааһын туһунан” Федеральной сокуонга уларыһылар кинирдилэр. Урукку өтүтүр министрство иһинэн эрэ ыһыт автотранспордаах инвалигиттэргэ страховой бирэмэйэ 50% компенсациялар эбит буолууларына, бу сылтан автотранспордан хааччыһыан сөгүтөх дьон МСЭ бөкөтүн түмүгүнэн медицинай көнүлдээх инвалигиттэргэ хаһаан, хайдах аһыһылаахтыгыттан тутулууга суох страховой бирэмэйэ компенсацията 50% төлөнөр буолла.

– Ого пособиыгар туох уларыһылар табыстылар?

– Саха Республикатын 2009 сыл алтынны 15 күнүсүрү 361-4 №-дээх уонна 2009 сыл сатынны 18 күнүсүрү 391-4 №-дээх сокуоннарыгар ологуран, кыаммат дьыа көргөтүнэ ыһыһаах уларыһылар кинирдилэр. Ол курдук, 3-гар дьэри саастаах орлор - 391 солк, 3-тэн 6-гар дьэри - 425 солк, 6-тан 16-гар дьэри - 510 солк буолла. РФ Доруубуһа харьтабыһын министрствотын бирэһиттэрин 2009 сыл ахсынны 23 күнүсүрү 1012н №-дээх бирэһиттэрин орлор баһаара саһыгар дьэри көрөн олорор студент иһалэр пособиелара уонна бир кэмнээх пособиелара бу дьыттан билиги нөҕө төлөнөр буолла. 3-гар дьэри саастаах орлорго кыаммат дьыа көргөн үт аһыһытынан хааччыһыта ыспыраапканы билигиттэн ылар буолла.

– Материальной-технической базарыгит мөлөгүн бары билэ-көрө сылдьабыгит. Саҕа дьыа кинирин хаһаан былаанналарыгит?

– Дьаһалта дьыаһыттар олус кыараас хосторго үлэһит олоһорут. Кинигиттэри, кырдыаҕастары, кыамматтары кытта үлэлэһэр усулуобуһа суоһунтан бары да үтэ эрий көрбүт. 2010 сыла иһин элэстээх дьыаһыт кинирэр былааннаахпыт. Бу туугуу СР Үлэр уонна социальной көмүскэлтэ министрствота үблүүр. Онуоха улууспут дьаһалтата кыһыһахтаах. Ошон үс өтүтүнэн бары уоксай тыһы булан, кыһаһаһаах дьоммутун-сэргэһитин көрөргө, үлэлэһэр табыастаах, үчүгэй дьыаһыт тутан үлэр киллэрэһиттэригит дьон улахан эрэллээхпит.

– Түмүккэ аһааччыларбыгыттар туугу эһигэ эһигэ?

– Билигин сүрдээх элбөх үт кэлэн аһаар. Аһаһа 2009 сыла тэригтэбит нөҕү 102 мил 105 тыһ. 800 солк туһааннаах дьонго түгэһитинэ. Билигин үйэр докумуонга ирдэбит күһүрдэ, рекламтэ быһыытынан үлэ барар. Нодоруускабыт да элбэстэ. Кинигиттэри кытта үлэлэһит таһынан кинилэртэн ыһыһытыт докумуону программа киллэрин, бэрэдэһиттэһин үлэтэ үтэ бирэмэни ылар. Ошон кинигиттэригит кытта 4 часка эрэ дьэри үлэлэр биричиллэлэригиттэригит таба өйдүүллэригит көрдөһүтүт эһа. Бир дойдулаахтарбытын кинилэргэ анааһыт чапчэтиилэринэн кинигиттэригит, сөбүтөр туһаналларыгар иһиттэстээх, быһыһаах буолууларыгар ыһырабыт.

Оксана ЖИРКОВА кэпсэттэ.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү эдышйыбитин, балтыбытын, ийэбин Ксения Гаврильевна КУЗЬМИНАНЫ 60 шаксын туйалбут өрөйдөөх кэрэгирэн ие сүрэхтиштитэн итиштис-истишник эбэрдамайыт.

Барарабыт саха алмаанынын кытаанах чэгиз доруубуйаны. Өрүртүрү бу курдук сакталысы сайагис, амарах, сайдам саналаах буол. Санаабытыне салаллан истиш, оторбуутуе кэсимилаах буолум. Биһиги эйигин олус кэрэксэ таптыбытыт.

Эбэрдэни кытта уолуе Костик, биһрэг төрөбүттэриг, аймактарык Чурапчыттан Кузьминнар, Масаровтар, Дьоклускайтан, Майаттан, Диринтэн, Кузьминнар, Аматтан Соловьевтар.

Убаастабыллаах Анатолий Петрович ЗАХАРОВЫ 60 шаксын туйалар үбүрүөйүрэн итиштис-истишник эбэрдамайыт!

Барарабыт чэгиз, кытаанах доруубуйаны. Дьомлоох-саргылаах буол! Эбэрдэни кытта Ирина, Валентина.

Күндү биһрэг үлэшир коллегабытын Семен Семенович МОРФУНОВУ 60 шаксын туйалбут үөрүрүлээх үбүрүөйүрэн айталыыбыт!

Барарабыт кытаанах доруубуйаны, уураабат эрчими, кырдыары билимнэт кэрэстээх санааны. Өрүрү үөр-көтө этэксэ олор!

Эбэрдэни кытта МУПК коллектива.

Күндү уолбун, сиаммин, убайыбытын, быраптыбытын, улуустаары гимназия кылаабынай бүткэлтерэн Афанасий Михайлович ВФРЕМОВЫ 55 шаксын туйалар үөрүрүлээх үбүрүөйүрэн итиштис-истишник эбэрдамайыт!

Барарабыт бу үтүө-мааны үбүрүөйдээх кэрэгир кытаанах доруубуйаны, кэрэгир, өрүртүр, сизакэрэкс тапталлара, дортуторуе убаастабыллара эйигин олукко кытаатымы турдунар. Аймактаргар, дыа кэрэгир сун дурда, халык халха, үтүө сүбэбит буола сыртыт. Эһиэхэ ил-эйэ экэрдэксин, дыа, үөрүрү аргыстаатын!

Дьоклускайтан эбэн Ефросинья Никлаевна, ийэ Ксения Исаевна, Черкашинова, Ефремовтар, Чурапчыттан Слепцовтар, Дьячковайдар, Чыаппараттан Оконешниковтар, Ефремовтар.

Күндүтүк саныр кыстыын, балтыбытын, эдышйыбитин Татьяна Ивановна ТИМОФЕЕВНАНЫ үйэ өтөрүдөөх кэрэ-балык кэрэгирэн уомна "СР үөрүрүитиш түйөгүн" ааты ылабыысынан ие сүрэхтиштитэн эбэрдамайыт!

Барарабыт чэгиз доруубуйаны, үбэр өссө үрдүк ситиһиһэлэри, дыа кэрэгир дыа-лоох, багылыат олору!

Эбэрдэни кытта ийэ, биһрэг төрөбүттэриг дыа кэрэгиртэра, Чурапчыттан Эверстовтар, Дьоклускайтан Анисимовтар.

Тылае туттар улахан убайыбытын, Росагропромстрой Бочуртаах туттаачытын Иван Михайлович ЭВЕРСТОВЫ 60 шааксынан ие сүрэхтэн ийэн туран эбэрдамайыт!

Эдэр сайыагэ эрчимин, күбэйэр кэрэгир кэрүрүн-уолун үбэр анаабытын, дыа-сэрэгэ ытыкстабылыын ылаахтын ылытыаа. Олукто тапталыагэ, дьулурүр, үтүө санаагэ, ылаастаах тапкыуну биһиэхэ хомлор буолаар.

Таптыбыр, ытыктыбыр убайыт! Күрү бүрүгэс дилэри биһиэхэ өй-санаа, өйөбүр буоларгар мунура суох махтанабыт. Барарабыт чэгиз-чөбдүк доруубуйаны, нус-хас дьомлоох ологу! Чугас дьонук таптыла сүрэхтин сылаанньытынын, дортуторуе истиш сыһыаннара дууһабын долгуттук. Алаһа дьаһэр, дыа кэрэгир саргы салаанынын, дыа тасхойдун!

Биһрэг төрөбүттэриг, кимилэр дыа кэрэгиртэра.

АҔАБЫТ БАРАХСАН

Күндүтүк санаар, тапталы кэрэгир, арабэт, эбэбэт, Халлар көбүлүөнүн олуктоер Романов Дмитрий Михайлович бу дыа тасхойдуу 21 күндүр күн сирегин күрүмүгэ номнуо биир сыл буолду.

Биһиги арабэт 1937 сыллааха балары ийэн 20 күндүр Елизавета адасыа күн сирин төрүтэ. АҔабыт бөрү үчүгүйдүн ити илти ийэн ийэ, ара ити тапталыт бөлүгө халыкты. Уотуах сирин бүрүүксө, сүт-күрүн сатыылан араа сэркөтө барылы, ил сылааһар ийэ өрө өкүрү өйүтэ. Ити сыл арабэт эдышйынан Катилиан Дирин дьөлөмүтэр барыстара, салты үе шактаргар Халас дьөлөмүтэр сылаабыта. Окто 12 шаактыр Витим дьөлөмүн ити сылааһар араа өйү үөрөкүтүлүгэ араа араа мис өтөбүстөрү өтөрүт, дьөлөмүт, кыра да буоллар, кэи өтөлүрүн өйө кэбалаа тарымалыра. Биһиги арабэт бу үлэни үчүгүйдүк баһытыан, кэи ууе булар итирү халыктыбыны ылытыа.

1953 сыллааха ити дьөлөмүтүн атык гоһын тилэри Советскай Армияга барыта. Сулуустатын салгыраар биир дьөлөмүтүр Иванова Егор Семеновичи көрсө, кэи дьөрүдү буолбуттара. Егор арабэттэр дьөлөмүтүр үе адимитсирэн, эбэ-көкүн үчүгүйдүк өтөрүт үйү, "бары" - дьөлөмүтүр эбэт. Арабэт сулуустылар чыһынар бастыа өтөрүт, башкыт буолууу Махтал уруту ылыты.

1961 сыллааха сулуустатын бүтүн дьөрүдү баттыан төрөбүт дьөлөмүтү булуе. Арабэт ити сылтан кылаа прощактылар өтө илтигиэн үлэ араа арарыгар сылаан көкөкүлөк үлөбүт бүтүн барыта. Сыл ахала ийэни үчүгүйдүк кылаа сылаа төһөнө арааба кэи илти. Биһиги арабэт улахан эдышйынан Анна Михайловна-Анна үрөксө өтө өйө ийэн көрүбүтүр.

1963 сыллааха ийэбитин Романова Христина Петровнаи көрсө ыла буолбуттара. Ити сыл дьөлөмүтүр ийэн кэи, арабэт тристорит үөрүрү барыта. Отын ыла тристорит араа мис өтөрүт, өт-мис үчүгүйдүк сылаагар Аманан, Нюотаран туйаан араа сылааһарыттан көрсө кэпсэти. Халла да үлэри барытыр ити үлэ сылааһарыттан, кылаанылаахтык үчүгүйдүк үчүе гжамаларынан. Махтал суруктары-

иһтүккө аныаһылар бөлүгүн ийэри-адышыйыга үчүгүлүр. Арабэт өтөрүт, сизакэрэкс араа араахтарын үлэ сылааһар-ытыктылар бөлүгүн үчүе кылабурууна үчүгүлүр. Халла да үчүгүйдүк үчүгүлүр сүбэ-стахтып көпүрү бүтүрүт үчүгүлүр. Биһиги арабэт үчүгүе сылааһарыттан кылаа, ийэбитүр, башкыа, ити да дьөлөмүтүр сылааһарыттан өйдөбүстүр.

Кэи кылааһарыттан ийэ өтөрүтүчү көкүлүтүгүлүр, бары өтүгүтү бэртылар дьөрүдүк үчүгүлүр үчүгүлүр. Ол күндүк халла бэрүрүтүк сылааһарыттан үчүгүлүк билир. Халыктык да кылааһарыттан төһөнө ийэн бэрэн өрөкүтүөнүн кылааһары. Үчүе кылааһарыттан сылааһар, дьөлөмүтүр сиритэн, сүт, кылааһарыттан өтөрүтүтүр ийэ үчүгүлүр. Олукто кылааһарыттан туйаан кылааһарыттан кылааһарыттан үчүгүлүр. Ол кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 1. Ол кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 2. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 3. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 4. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 5. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 6. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 7. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 8. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 9. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 10. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 11. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 12. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 13. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 14. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 15. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 16. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 17. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 18. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 19. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 20. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 21. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 22. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 23. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 24. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 25. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 26. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 27. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 28. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 29. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 30. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 31. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 32. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 33. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 34. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 35. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 36. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 37. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 38. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 39. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 40. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 41. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 42. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 43. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 44. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 45. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 46. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 47. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 48. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 49. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 50. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 51. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 52. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 53. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 54. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 55. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 56. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 57. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 58. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 59. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 60. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 61. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 62. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 63. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 64. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 65. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 66. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 67. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 68. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 69. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 70. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 71. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 72. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 73. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 74. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 75. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 76. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 77. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 78. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 79. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 80. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 81. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 82. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 83. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 84. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 85. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 86. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 87. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 88. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 89. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 90. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 91. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 92. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 93. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 94. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 95. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 96. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 97. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 98. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 99. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 100. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 101. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 102. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 103. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 104. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 105. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 106. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 107. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 108. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 109. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 110. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 111. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 112. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 113. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 114. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 115. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 116. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 117. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 118. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 119. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 120. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 121. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 122. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 123. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 124. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 125. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 126. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 127. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 128. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 129. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 130. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 131. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 132. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 133. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 134. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 135. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 136. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 137. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 138. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 139. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 140. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 141. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 142. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 143. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 144. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 145. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 146. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 147. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 148. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 149. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 150. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 151. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 152. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 153. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 154. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 155. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 156. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 157. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 158. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 159. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 160. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 161. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, кылааһарыттан үчүгүлүр. 162. Кэи кылааһарыттан үчүгүлүр үчүгүлүр, к